

Nieuwe populatie Zegge-korfslak in Groningen ontdekt

Leon Luijten

Discovery of a new population of Desmoulin's whorl snail *Vertigo moulinsiana* in the province of Groningen

Summary. In February 2013 a new population of Desmoulin's whorl snail *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849) was discovered on the banks of lake Schildmeer, province of Groningen. All specimens were found on *Carex riparia*, which grows in reed beds near the waterline. Much more widely spread along the entire lake lives the Marsh whorl snail *Vertigo antivertigo* (Draparnaud, 1801), which also inhabits drier reed beds.

De ontdekking

In februari 2013 is een nieuwe populatie van de Zegge-korfslak *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849) in de provincie Groningen ontdekt. Tijdens een gerichte zoekactie op 6 februari werden de slakjes gevonden op Oeverzegge in rietovers van het Schildmeer (fig. 1). De vondst van deze bijzondere, vooral aan zeggevegetaties gebonden soort riep meteen de vraag op of de soort op meer plekken langs het Schildmeer leeft. Er groeien immers op meer locaties zeggevegetaties. Om deze vraag te kunnen beantwoorden hebben in de periode tussen 6 februari en 10 maart zes veldbezoeken plaatsgevonden.

Verspreiding langs het Schildmeer

Om een beeld van de verspreiding in de oeverlanden van het Schildmeer te verkrijgen is gericht gezocht op diverse plekken langs het Schildmeer. Per locatie zijn enkele dieren meegenomen voor determinatie onder een binoculair. De Zegge-korfslak is op vier verschillende locaties in lage aantallen gevonden, zowel op de zuid- als de noordoever. Ook de Dikke korfslak *Vertigo antivertigo* (Draparnaud, 1801) is op deze plekken veel gevonden. Op drie andere plekken werden uitsluitend Dikke korfslakken gevonden (fig. 2). De gevonden Zegge-korfslakken zaten vrijwel zonder uitzondering op het buitenste (meest aan water gelegen) deel van de oeverlanden, vaak met een bewegende kragge (fig. 3). Hoewel ook Pluimzegge in de oeverlanden voorkomt zijn de korfslakken alleen gevonden op Oeverzegge. In een enkel geval groeide de zeggevegetatie in het water. Oeverzegge is algemeen vertegenwoordigd in het rietland met vaste bodem. Waar Oeverzegge als kleine individuele planten voorkomt werden tot nu toe alleen Dikke korfslakken gevonden. Vanwege het verspreid voorkomen van de soort verwacht

Fig. 1. Zegge-korfslak op oud blad van Oeverzegge. Oever Schildmeer, 6 februari 2013. Foto: Leon Luijten.

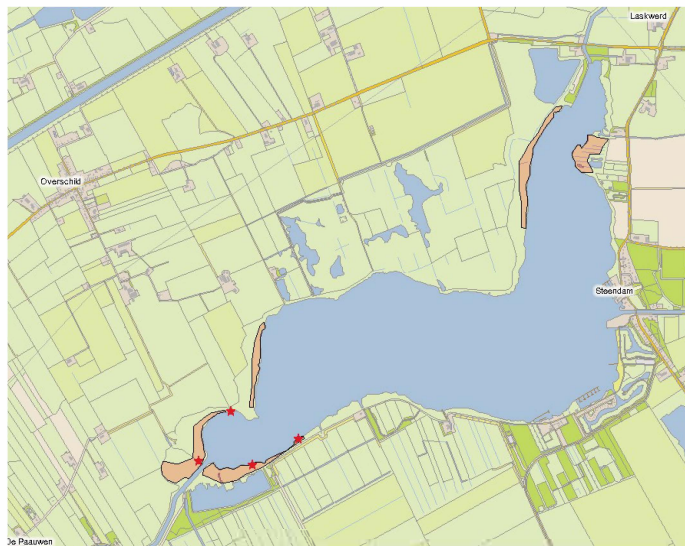

Fig 2. Het Schildmeer. Bruin: Vindplaatsen Dikke korfslak; rode sterren: vindplaatsen Zegge-korfslak.

Fig. 3. Oever Schildmeer, 6 februari 2013. Foto: Leon Luijten.

ik dat de populatie hier al veel langer zit en altijd over het hoofd is gezien. Mogelijk is de Zegge-korfslak recent onbewust geïntroduceerd met de rupsmaaier.

Beheer en inrichting

Tot 2004 werden de oeverlanden in de nawinter grotendeels gemaaid ten behoeve van de rietteelt. Dit gebeurde zowel in gebieden die in beheer bij Staatsbosbeheer zijn als op de particuliere terreinen. Staatsbosbeheer heeft op grond van het voorkomen van veenmosrietland en op basis van een vegetatiekartering in 2002 keuzes gemaakt om het beheer meer te richten op het bijzondere vegetatietype veenmosrietland. De best ontwikkelde veenmosrietlanden van de oeverlanden worden nu in

augustus gemaaid. Het maaisel wordt afgevoerd. Tevens is besloten om de slecht of niet ontwikkelde veenmosrietlanden niet meer te maaien, maar deze te laten ontwikkelen tot overjarig rietland ten behoeve van broedvogels. Hierbij wordt het riet niet meer tot aan de waterlijn gemaaid, zodat er overjarige rietstroken blijven staan. Het laten staan van een strook riet op de oever heeft ook goed uitgediend voor de Zegge-korfslakken. Behalve de rietstroken in de oeverzone zullen ook enkele andere stukken oeverland extensiever beheerd worden. Deze worden kleinschaliger, eens per circa acht à tien jaar gemaaid. Hopelijk zal de Zegge-korfslak ook deze oeverlanden gaan bewonen. Het beheer van de rietlanden op particuliere gronden is ongewijzigd: deze worden nog steeds in de nawinter gemaaid.

Andere potentieel gunstige ontwikkelingen

Ook twee andere recente ontwikkelingen kunnen goed uitpakken voor Zegge-korfslakken. Zo heeft waterschap Hunze & Aa's in 2010-2011, aan de sterk aan afslag onderhevige noordoever, vooroevers van stortsteen aangelegd. De vooroevers en de eigenlijke oever is opgevuld met slib uit de vaargeulen van het Schildmeer. Voor en tijdens de aanleg is er nauw overleg geweest met Staatsbosbeheer vanwege het voorkomen van de Waterspitsmuis. Afsproken werd dat op oevervegetatie geen slib werd aangebracht, maar dat dit uitsluitend onder de waterlijn tegen de oever werd gestort. Dit om aantasting van de biotoop van de Waterspitsmuis te voorkomen. De bedoeling is dat zich moerasvegetatie vestigt in deze vooroevers. Achteraf was dit ook een goede keuze voor eventueel voorkomende korfslakken.

In dezelfde periode heeft Staatsbosbeheer een dam laten aanbrengen [gefinancierd met Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (OBN) gelden] op circa 10 meter uit de oever in het noordelijk deel van het Schildmeer. Deze dam, geheel uitgevoerd in het water, moet zorgen voor minder golfslag tegen de oever. Door afslag en overspoeling door oppervlaktewater werd de oever smaller waardoor de kwetsbare veenmosrietland vegetatie bedreigd werd.

Overigens is ten behoeve van deze werken een flora- en faunatoets gedaan. Hierbij werden geen Zegge-korfslakken gevonden. Het voorkomen bij het Schildmeer was nog niet bekend en de toets was vermoedelijk teveel (of uitsluitend) gericht op de

Waterspitsmuis. Bij toekomstige werkzaamheden zal rekening gehouden worden met het (mogelijk) voorkomen van de Zegge-korfslak.

Een tweede Groningse populatie

In 2003/2004 zorgde de vondst van Zegge-korfslakken in het Leekstermeergebied, ver buiten het bekende verspreidingsgebied, voor de nodige opschudding (Zandvoort, 2003; 2004). Sinds 2004 vindt gericht verspreidingsonderzoek plaats naar deze habitatrictlijn soort in veel als geschikt aangemerkte terreinen. Sindsdien is ook het Leekstermeer meermaals bezocht en zijn meerdere locaties met de soort gevonden (Boesveld et al., 2011; Kwant, 2011). In 2009 en 2010 is ook bij het Zuidlaardermeer gezocht, waar de soort echter niet werd aangetroffen. In het rapport van Boesveld et al. (2011) worden uurhokken afgebeeld waarin de soort te verwachten is op grond van voorkomen van geschikt biotoop. Het Schildmeer ligt in één van deze hokken en kan getypeerd worden als laagveenlandschap.

Dankwoord

Enkele determinaties zijn gecontroleerd door Arno Boesveld, coördinator van het HabSlak verspreidingsonderzoek van Stichting ANEMOON, waarvoor ik hem graag bedank. Frits Zandvoort wordt bedankt voor het doorlezen van het concept.

Geraadpleegde bronnen:

- BOESVELD, A., A.W. GMELIG MEYLING & I. VAN LENTE (2011): Verspreidingsonderzoek Mollusken van de Europese Habitatrictlijn. Resultaten van het inventarisatiejaar 2010. Zegge-korfslak *Vertigo moulinsiana*. – Stichting ANEMOON, Heemstede.
- KWANT, H.J. (2011): De zeggekorfslak in het Leekstermeergebied. – Jaarverslag Schelpen Werkgroep Delfzijl, jaargang 23: 10-12.
- ZANDVOORT, F. (2003): Excursie in West Groningen. – Jaarverslag Schelpen Werkgroep Delfzijl, jaargang 15: 7-10
- ZANDVOORT, F. (2004): Excursie in West-Groningen; *Vertigo moulinsiana* in Groningen? – Spirula 338: 47-49.

Adres van de auteur:

l.luijten@staatsbosbeheer.nl

NOVAPEX

Quarterly devoted to Malacology
Edited by the

Société Belge de Malacologie
[Belgian Malacological Society]
Founded in 1966

Rue de Hermalle 113
B-4680 Oupeye - Belgium

Subscription (yearly)
Belgium: 43 EURO

Other countries: 58 EURO

contact: vilvens.claude@skynet.be

Web site: <http://www.societe-belge-de-malacologie.be/>

HERMANN L. STRACK
Antiquarian Malacology Books

New (11th) Catalogue just issued
1200 titles in stock (fossil & recent)
thousands of reprints available

We also handle all other fields of Natural History and Science
Over 15.000 books and papers in stock!
- Please look on my website or inquire -

Porzh Herve
22780 Loguivy Plougras
Bretagne, France
Mobile: 0033-679439230
email: hermann.strack@orange.fr
website: www.strackbooks.nl